

INNSENDT Denne artikkelen er ikke skrevet av en journalist i Agderposten, og er derfor ikke uavhengig journalistikk. Artikkelen er i sin helhet laget av en ekstern bidragsyter. Vi har funnet innholdet interessant for våre lesere, og publiserer det derfor redigert og tilrettelagt av redaksjonen. Det betales ikke honorar for slike artikler.

På vei inn i en d

Vi står i fare for å miste store deler av vår samtids-historie.

14. november markeres den nordiske arkivdagen ved Kuben i Arendal. Målet er å vekke interesse for arkivene som samfunnets minne - både for fortid og framtid. I vår tid er kanskje dette formålet mer aktuelt enn noensinne.

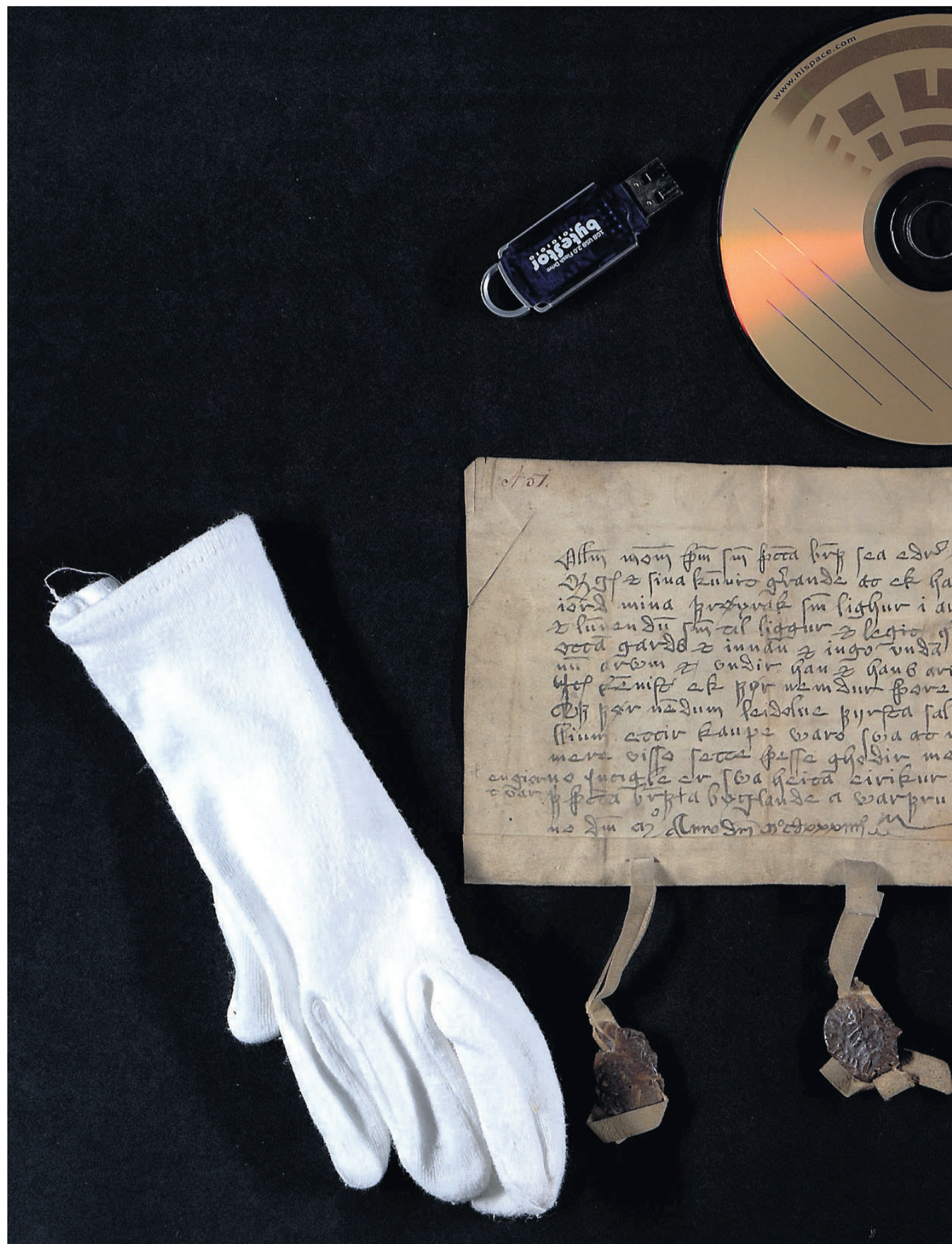
Mørketid. Middelalderen (500 – 1500 e.kr) omtales gjerne som en mørk tidsalder fordi det er så få kilder fra denne perioden. Visepresident i Google, Vint Cerf, uttalte på en teknologikonferanse tidligere i år at vi var på vei inn i en ny mørketid; "A digital dark age". Årsaken er at vi har byttet ut papir med digitale filer. Han fryktet at fremtidige generasjoner ville sitte igjen med få eller ingen avtrykk etter dagens samfunn. "Når en tenker på hvor mye av vårt dagligliv som blir dokumentert digitalt... synes det åpenbart at vi kan miste svært mye av vår historie."

Mens vi tidligere bevarte gamle brev i skoer og bilder i album, lagrer vi i dag dette på harddisker, telefoner, minnepenner og i nettskyer. Men teknologutviklingen tvinger frem nye formater som erstatter de gamle og etterlater innholdet uleselig og utilgjengelig. Det er ikke lenge siden det var vanlig å lagre informasjon på disketter. Det er imidlertid få som har utstyr som kan lese dette i dag.

Det er derfor et paradoks at det kan være lettere å bevare et middelalderbrev fra 1400-tallet enn det er å bevare elektroniske filer skapt i dag. Rett og slett fordi det ene er et fysisk avtrykk og det andre er digitalt.

Til evig eie. Blant de historiske kildene ved KUBEN oppbevares en rekke brev fra middelalderen. I møte med dokumenter som ble skapt samtidig med Svartedauden, blir en fort andektig. De fleste dokumentene er laget av kalveskinn. De er utstyrt med skinnstrimler og mange av dem har rester etter lakksegl. Den gotiske håndskriften vitner om fordums skrivekunst, og de norrøne ordene får en til å tenke på Snorres beskrivelser av de norske kongene med Harald Hårfagre og Olav den Hellige i spissen. Men hva står det egentlig i et slikt brev?

Et av brevene er datert 8. september

Et 700 år gammelt skinnbrev er enklere å bevare enn dagens digitale filer.

igital mørketid?

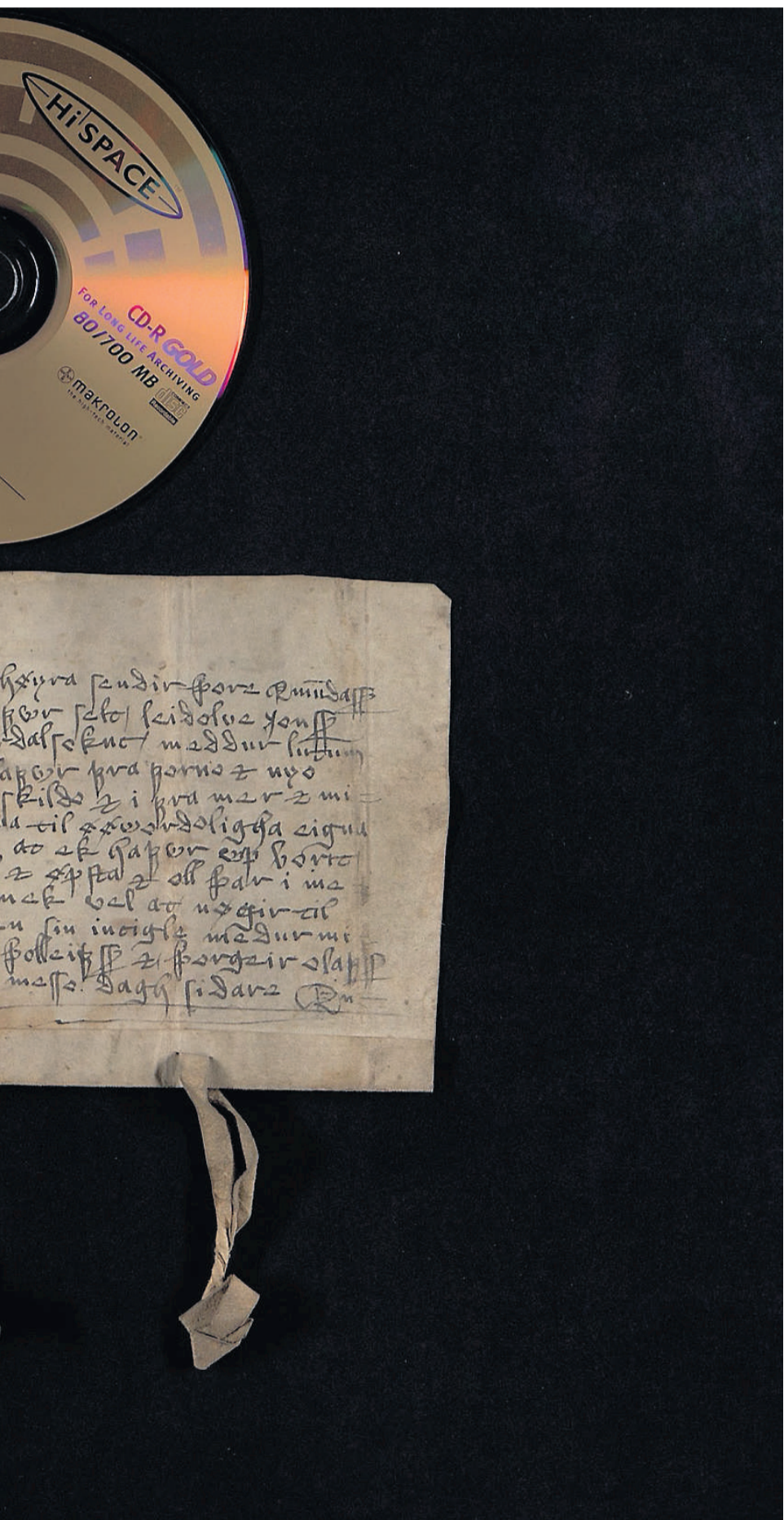

FOTO: GAUTE CHRISTIAN MOLAUG/KUBEN, AUST-AGDER MUSEUM OG ARKIV

1434 og er knyttet til Frøyraak i Bygland, og her kan en lese: "Tore Eivindsson sender Guds og sine hilsener til alle de som ser eller hører dette brevet, idet jeg gjør det kjent at jeg har solgt jorda mi i Frøyraak, som ligger i Årdals sogn, til Leidulf Jonsson, med de luter og lunder som hører til nå og som har hørt til i gamle dager, både uten- og innengards, slik at ingenting er skilt ut, fra meg og mine arvinger og under ham og hans arvinger til evig eie."

Brevet er altså i utgangspunktet kun en kjøpskontrakt for gården Frøyraak, og mange av brevene fra middelalderen er slike kontrakter eller andre såkalte rettsdokumenter. På samme måte som vi i dag også tar vare på viktig dokumentasjon i våre private hjem, tok også jordeierne i middelalderen vare på dokumenter det var verdt å bevare.

Selv om KUBEN oppbevarer en rekke arkiver knyttet til enkeltpersoner, er det store antallet arkiver knyttet til foreninger, lag og ikke minst til ulike bedrifter.

Alle mann til pumpene. Den 7. mai 1887 forlot barken Søderhamn Arendal havn med kurs for Finnklippan i Sverige. Ved roret stod kaptein og skipsreder Fredrik Tellefsen fra Tromøya. I skutas skipsjournal kan en følge Søderhamns reise. Dag for dag, time for time. I starten gikk alt som normalt og uten dramatik, men 19. mai blåste det opp til storm styrke. Høy sjø og tykk tåke ved svenskekysten gjorde forholdene svært vanskelige. Den 20. mai skjedde det fa-

tale. "Omtrent klokken 8 støtet skipet hardt på grunn. Tilsynelatende berggrunn ... straks etter ble det observert grunnbrenninger på begge sider. Holdt skipet mellom disse inntil skipet igjen gikk hardt på grunn. Deretter ble det observert vrakrester komme opp langs siden ... Satte alle tre pumpene i gang, men vannet tiltok likevel alt mer og mer."

Når en leser utdrag fra skipsjournalen kan en nærmest høre bølgene slå, vinden ule og kjenne skipet krenge. Utgangspunktet for skipsjournalen har imidlertid lite med dramatisk historiefortelling å gjøre. I siste halvdel av 1800-tallet var skipsfarten en svært viktig næring i Agder. Den gav sysselsetting og den genererte kapital. Fraktfart over urolige farvann kunne imidlertid være risikabelt, og både last, mannskap og skip kunne gå tapt.

Samtidig med utvikling av skipsfarten, dukket det derfor opp assuranse-selskaper som forsikret både last og skip. Når uhellet var ute, var det viktig for assuranse-selskapet å finne ut hva som hadde forårsaket ulykken. Hvis det skyldtes uforsiktighet, kunne det påvirke erstatningssummen. En sjøforklaring var naturlig nok viktig dokumentasjon, men også skipsjournalen ble brukt som grunnlag for vurdering. På samme måte som de aller fleste bedriftene i Norge i dag produserer og bevarer dokumentasjon i all hovedsak av økonomiske hensyn, førte og bevarte også seilskuteskipperen skutas skipsjournal.

Et paradoks at det kan være lettere å bevare et middelalderbrev fra 1400-tallet enn det er å bevare elektroniske filer skapt i dag

FAKTA

Arkivdagen

● Lørdag 14. november arrangeres Arkivdagen på KUBEN med fokus på våre "Digitale avtrykk". Her blir det omvisning i arkivmagasinet, samt i utstillingen "Avtrykk – fra middelalderbrev til digital mørketid?", der du bl.a. kan få vite mer om hvordan det gikk med skuta Søderhamn. I tillegg vil det bli gitt tips om hvordan vi som privatpersoner kan bli flinkere til å forvalte våre digitale bilder.

FAKTA

I et historisk lys

● Historikere i Agder skriver om aktuelle saker under vignetten «I et historisk lys». Spalten er et samarbeid mellom Den norske historiske forening (HIFO), avd. Agder og Agderposten. Gjennom en slik spalttestafett vil historikere i ulike stillinger og med ulik yrkeserfaring betrakte Agder, Norge og verden ut fra sitt profesjonelle ståsted. Har du tips og ideer kontakt oss på e-post: Thomas.hagen@stifetlsen-arkivet.no eller redaksjonen@agderposten.no

De fleste av oss er sikre på at bildene våre vil være tilgjengelig for oss i morgen. Men vil de være der om 5 år, 10 år eller 50 år? Vil våre etterkommere noen gang få se hvordan vi så ut i dag?

Våre avtrykk i det offentlige. Alle mennesker har i dag kontakt med mange ulike offentlige virksomheter, og mye av kontakten blir dokumentert. På helsestasjoner blir en målt og veid, og alle data blir registrert og vurdert. Skolen gir deg opplæring og kompetansebevis. NAV hjelper deg med jobbsøking og gir deg støtte om du skulle trenge det. Skal du bygge nytt hus blir planene kontrollert og kvalitetssikret av det offentlige. Alle offentlige virksomheter jobber i bunn og grunn for innbyggerne og arbeidet er i stor grad regulert av lovverk.

Det er derfor særdeles viktig det offentlige kan dokumentere at de har etterkommet innbyggernes krav og rettigheter. Lovverket inneholder da også flere krav og presiseringer knyttet til skriftlig dokumentasjon og arkivering. Det er dermed kanskje ikke så rart at den store mengden med arkivmateriale som oppbevares på KUBEN er fra kommunale virksomheter.

I dag blir dokumenter produsert av det offentlige i stor grad skapt og arkivert digitalt. For å sikre at dokumentene blir bevart forsvarlig, er det laget en nasjonal standard, NOARK (Norsk Arkivstandard), som setter krav til elektroniske arkiv. Lovverket pålegger både stat og kommune å bruke et NOARK-godkjent arkivsystem. Formålet er at dokumenter som blir skapt i dag, også skal være tilgjengelige i fremtiden.

Tapt historie. Lovkravet om langtidsbevaring av arkiver gjelder ikke for private. Foreninger og bedrifter avgjør selv hvordan de skaper og lagrer sine dokumenter. Mange har gode digitale syste-

mer som ivaretar den daglige drift. Likevel er det få som har systemer som sikrer bevaring for fremtiden. Det samme gjelder for privatpersoner.

Noen av våre viktigste avtrykk er gjerne private fotografier. I dag blir de fleste bilder tatt med en mobiltelefon. Tusenvis av minner som kun blir bevart som digitale filer. De fleste av oss er sikre på at bildene våre vil være tilgjengelig for oss i morgen. Mange vil også ha god tro på at bildene også vil være der om et år. Men vil de være der om 5 år, 10 år eller 50 år? Vil våre etterkommere noen gang få se hvordan vi så ut i dag?

Vi har de digitale filene våre så lenge vi fortsetter å overføre dem til nye formater og lagringstjenester. Gjør vi ikke det, kan de bli tapt for alltid.

Kilder

Molaug, Gaute Chr. & Kristensen, Yngve Schulstad: Avtrykk fra Aust-Agder. Arendal 2015.

Artikkelforfattere:

Gaute Chr. Molaug (t.v.),

arkivar, rådgiver og formidler, Aust-Agder museum og arkiv, avd. KUBEN

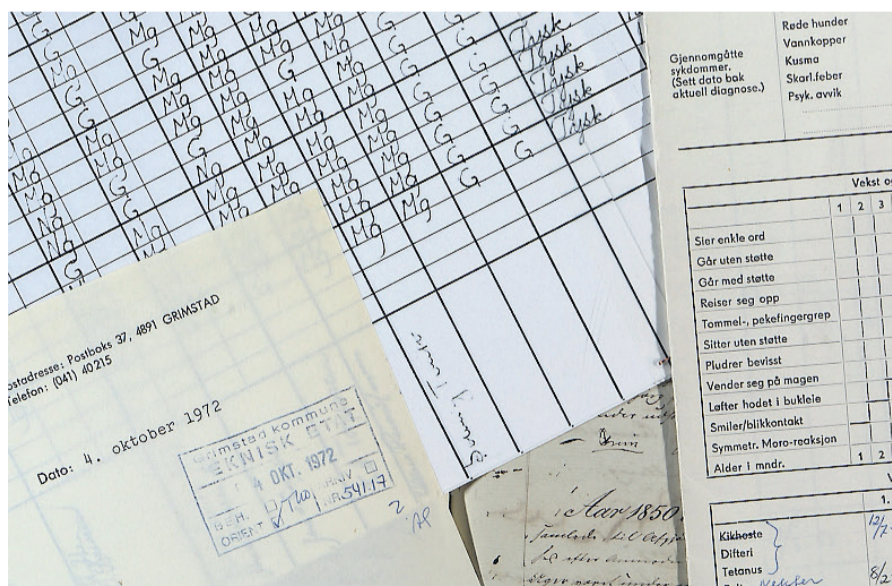
Yngve Schulstad Kristensen(t.h.),

arkivar og rådgiver, Aust-Agder museum og arkiv, avd. KUBEN

Kanskje vil dagens barn aldri få vist frem seg selv og sin egen barndom for sine barnebarn.

FOTO: GAUTE CHR. MOLAUG/ KUBEN, AUST-AGDER MUSEUM OG ARKIV

Vi setter alle våre avtrykk i det offentlige.

FOTO: GAUTE CHR. MOLAUG/ KUBEN, AUST-AGDER MUSEUM OG ARKIV

En skipsjournal kan fortelle dramatiske historier, men den utgjorde også viktig dokumentasjon i en eventuell forsikrings sak og var det første kapteinen måtte få med seg dersom skipet forliste.

FOTO: GERD CORRIGAN/KUBEN, AUST-AGDER MUSEUM OG ARKIV